

Egyenlő feltételek mellett — egyenlő jogokkal!

Nemzetiségi politikánk megvalósítása a rétsági járásban

A nemzetiségi szövetségek ez év őszén ismét megrendezik kongresszusukat. Ez a tény, valamint a Politikai Bizottság közelmúltban nemzetiségi politikánk néhány időszaki kérdéséről hozott határozata ösztönzött arra, hogy újlag áttekintsük nemzetiségi politikánk főbb eredményeit, meghatározzuk legfontosabb feladatait.

A rétsági járás párt-, állami és társadalmi szervei évtizedek óta rendszeresen és tudatosan foglalkoznak a nemzetiségi kérdésekkel, s következésképpen fel kell lépni a munkát lebecsülő, a bizalmatlanságot és elzárkózást tanúsító nézetekkel szemben.

Különösen az utóbbi két év fűzde kiegyensúlyozott politikai atmoszférája hatott ösztönzőleg nemzetiségi politikánk gyakorlatára. Járásunk dinamikus gazdasági, társadalmi fejlődése is igazolja, hogy a helyesen alkalmazott lenini nemzetiségi politika jegyében egyeztetett nemzeti és nemzetiségi érdekek eredményre vezetnek. Törekvésünk hozzájárult ahhoz az internacionális célkitűzéshez is, amely az egységes szocialista közösség megvalósítását, a szomszédos országokkal való baráti kapcsolatok ápolását írta zászlajára.

NEMZETISÉGEINK FŐBB JELLEMZŐI

A nemzetiségek jellegzeteségeinek, sajátos viszonyainak és helyzetének reális ismerete egyben előfeltétele a lenini nemzetiségi politika helyes gyakorlati alkalmazásának. A rétsági járás 25 községe közül tizenkettőben él nemzetiségi lakosság: 10 községben szlovák, 2 községben német anyanyelvű. A statisztikai adatok szerint ezekben a községekben a lakosság 35–37 százalékáa beszéli a nemzetiségi nyelvet. Becsléseink szerint azonban ezekben a községekben a szlovák, illetve német anyanyelvűek aránya magasabb. A zárt településeken — Ósárgárdor és Legénden — a lakosság 60–90 százaléka szlovák anyanyelvű.

Az egymás közötti érintkezés során ma már főleg csak az idősebbek használják állandó jelleggel anyanyelvüket. A tapasztalatok ugyanakkor azt is mutatják, hogy a nemzetiségi anyanyelv viszonylag szerény használata, keverése a magyarral, nem jelenti a teljes beolvadást, asszimilációt. Igen gyakori, hogy magukat ma már magyar anyanyelvű-

eknek vallók a nemzetiségi nyelv ismerete ellenére is lelkesen érdeklődnek nemzetiségük dalai, táncai, szokásai iránt. Sok az olyan család is, amelyben a nagyszülők még intenzíven beszélik a nemzetiségi nyelvet. A szülők azonban már nem, vagy csak csekély mértékben ismerik — éppen a vegyes házasságok adódóan — ugyanakkor ragaszkodnak ahhoz, hogy gyermekük az iskolában elsajátítsa azt. Jórészt abból a felismerésből is teszük, hogy a magyar mellett egy másik nyelv ismerete személyes, de egyben kollektív hasznát is jelent. E folyamat hatására nemzetiségeink hagyományai, szokásai, sajátos népi kultúrája nyelviileg is megújul, gazdagodik.

A járás gazdasági fejlődésével összhangban jelentős változások következtek be a nemzetiségeket élet- és munkakörülményeiben is. A nemzetiségi jellegű községek általános fejlődése felgyorsult, bar a kép a tagközségek sajátosságaira tekintettel igen differenciált. Több oktatási, művelődési és szociális objektum épült és fejlődött a községek kommunális ellátottsága is.

Az elmúlt ötvenes tervidőszakban Bánk nemcsak, mint újlélekedő hely fejlődött, hanem felsődényhez hasonlóan új óvodát is épített. Szendehelyen ugyancsak új, korszerű iskolában tanulhatnak a gyermekek. Nógrád az átépített kultúrház, valamint a tanács-és pártszékház után, egy 75 férőhelyes óvodával gyarapodik. Nézsán iker pedagóguslakás építése folyik. Sorra felújításra kerülnek az orvosi rendelők, klubkönyvtárak, iskolák, felsődényben, Szendehelyen, Nógrádsápon, Keszen és Nötincsen.

A kedvező fejlődés ellenére igen komoly nehézséget jelent a kulturális munkában néhány alapintézmény hiánya. Nézsán — amely öt nemzetiségi község központja — a művelődési ház, Nötincsen az új iskola építése jelent égetően fontos feladatot.

AZONOS LEHETŐSÉGEK

A felszabadulás a nemzetiségek állampolgári egyenjogúságának kiteljesedésében is alapvető változást hozott: az 1949-ben elfogadott alkotmány szerint államunk teljes jogú polgárai lettek. Az azóta megtett utat, szocialista fejlődésünk eredményeit, azt a jelentős új tartalmat, amely a szocialista építés folyamatában a lenini eszmék szellemében kialakult és a nemzetiségi politikában érvényesül, az 1972-ben módosított alkotmányunk fejezi ki. A nemzetiségek szabad fejlődésének, az alkotmányban rögzített elvi jellegetű garanciája van és azt számos egyéb törvény is biztosítja.

Járásunkban is a politika jegyében törekedtünk a történelmileg kialakult, illetve a kisebbségi helyzetből adódó hátrányok felszámolására. Si-

került elérni, hogy járásunkban teljes mértékben érvényesül a nemzetiségek gazdasági, politikai, közéleti és kulturális egyenjogúsága. Egyenrangú állampolgárként vesznek részt a járás és a községek gazdasági, társadalmi és politikai életében. Munkájuk, felkészültségük szerint kapnak szerepet a helyi gazdasági egységek vezetésében, a különböző párt- és társadalmi szervezetek irányító testületeiben. A nemzetiségi községek 133 tagnéstagja közül 81, a nemzetiségi lakosságot átfogó 3 közös tanács 6 vezető tisztségviselője közül 4 nemzetiségi. A népfőbizottságokban 57 százalék a nemzetiségek aránya.

Az MSZMP járási vb 1973. november 28-án átfogóan értékelte a nemzetiségi politika végrehajtásának járási tapasztalait és meghatározta a további feladatokat is. Különösen a tanácsok és a Hazaifias Népfront munkájának javítására, valamint a különböző testületekben a nemzetiségek megfelelő képviselési arányának biztosítására hívta fel a figyelmet. Továbbra is fontosnak tartotta azoknak a határmenti kapcsolatokat ápolását, amelyek a szomszédos Csehszlovákia lévai járásának állami, gazdasági, kulturális és sportszerveivel kialakultak. Tanácsok és pártbizottságok, termelőszövetkezetek, népi együttesek kölcsönösen ismerik egymás eredményeit és gondjait, részt vesznek a jelentősebb rendezvényeken. Az időközben szövődött személyes barátságok, a régi rokoni viszonyok árnyaltabb, mélyebbé teszik kapcsolatunkat, jól segítik nemzetiségi politikánk előlévő tételét. Napjainkban a Zlar nad Hronom-i járással kibontakozó baráti együttműködésben is kölcsönösen erősölközünk.

A nemzetiségek a magyar lakossággal harmonikusan élnek együtt. A múlt kiseréte, a nacionalizmus nem zavarja a közös célok megvalósítását. A német ajkúak zárkózottsága is egyre jobban feloldódott 1957-et követően. Helyeslik támogatják pártunk politikáját, és egyre aktívabbak a közéletben is. Alsópétey község kivételével minden nemzetiségi községben felkerültek a középületekre a kétnyelvű feliratok. Ezzel kapcsolatban sem találkoztunk helytelen, e törekvést öncélúnak „idegenforgalmi látványosságnak” bélyező megítélésel.

Jól segíti nemzetiségi politikánkat a nemzetiségi szövetségekkel fenntartott elő, gazdasági, kulturális segítséget adó kapcsolat is. Az ország más tájegységein élő szlovák lakosság életének, hagyományai-

nak kölcsönös megismerésére teremt alkalmat a szlovák szövetség ezzel, hogy Bács, Pest, Békés és Komárom megyei csoportok gyakran jutnak el községeinkbe, s a mi kórusaink is felléphetnek náluk. Emellett rendszeres segítséget ad munkánkhoz minden területen. A Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége 55 fős választmányának járásunkból több tagjai, egyikük az alelnöki tisztséget tölti be.

AZ ANYANYELVI KULTÚRA ÁPOLÁSA

A nemzetiségi lakosság körében végzett munka egyik legalapvetőbb területe az anyanyelv oktatása. Járásunkban lényegében az óvodától a gimnázium befejezéséig adott a lehetőség a nyelvtanítás igénybevitelére. Óvodáink közül Nézsán, Keszen, Nótincsen és Bánkon szlovák, Berkenyén német nyelvű foglalkozásokon fejlesztik a családi környezetből hozott szokásokat.

Iskoláinkban régebben folyik nemzetiségi nyelvtanítás, mint óvodáinkban. A tanulók nyelvismereti foka azonban nem elegendő ahhoz, hogy valamennyi tantárgyat nemzetiségi nyelven oktassuk, így a nyelv tantárgyként kerül a órarendbe. A rendelkezésre álló dokumentumok szerint már az 1952/53-as tanévben 10 iskolában folyt a szlovák nyelv oktatása, a tanulók 22 százalékának részvételével. 1957/58-ban indult el a két német nemzetiségi községben a nyelvtanítás.

Jelenleg a nyelvtanításban részesülő tanulók aránya 24 százalék, ami nem tekinthető komoly előrelépésnek. Figyelembe kell azonban venni, hogy a nemzetiségi községek szinte kizárólag a járás déli övezetében fekszenek, ahol különösen nagy Vác és környékének hatása. Ugyancsak jelentős az elköltözés Rétság és Balassagyarmat. Így a lakosság — különösen a fiatal generáció — csökkentése befolyásolja a nemzetiségi nyelvtanításban részesülő arányát.

A nyelvtanítók száma évről évre gyarapodik iskoláinkban: élet- és munkakörülmények javításával elértük, hogy a nemzetiségi tanórák 85,7 százaléka az előírt képesítésű nevelő vezetésével kerül megtartásra. Szakmai fejlődésük biztosított, erkölcsi megbecsülésétük kitüntetések bizonyítják.

A nemzetiségi öntudat folyamatos erősödése, a türiz-

mus térhódítása, az általános műveltség egyre magasabb szintje a szülőket egyben arra is ösztönzi, hogy gyermekeik nyelvtanulását szorgalmazzák. A kiegyensúlyozott politikai, társadalmi viszonyok is arról győzik meg őket, hogy nemzetiségi voltukat nyugodtan vállalják, alkotmányuk szövege realitás.

HAGYOMÁNYOK ÉS A KULTÚRA MEGŐRZÉSE

A nemzetiségi kultúra ápolásának formái járásunkban 1967 előtt spontán módon éltek, legfeljebb egy-egy szomszédos településen nyílt mód az amatőr művészeti csoportok kölcsönös bemutatkozására. Az utóbbi évtizedben jelentős eredmények születtek a nemzetiségi hagyományok, a népművészet és a népdalkultúra ápolása terén. Idén immár tizenkettészer került megrendezésre a nemzetiségi nap, amely napjainkra túlnőtt a megye határain is. Szervezésében — a járási és megyei szervekkel együtt — országos szervek, köztük a nemzetiségi szövetségek is részt vesznek.

Nemzetiségi csoportjaink közül a legkiemelkedőbb eredményt a nézsai asszonykórus érte el, mely nívóját kapott. Több minősítési fokozatnak eleget tett, így a maga nemében a legmagasabb szintre jutott. Csaknem hasonló szintet ért el a legéneki kórus is, amely kategóriájában az Arany páva népdalversenyen országos második lett. Az ő sikereiken fellelkedve indult néhány éve a nógrádsápi csoport, mely egyre színvonalasabb teljesítményt nyújtva ugyancsak minősített csoporttá vált.

Mások a kezdeti sikerek után visszaestek, így például a berkenyei vegyes kórus — a vezető elköltözése és egyen okok, vélt sérelmek miatt — oszlott fel. A nógrádi asszonykórusnál és a banki együttesnél az igen komoly sikerek után elmaradt a napi gondos, alapos munka és ez további fejlődésük gátjává vált.

E gondokat sem tagadva igen elismerésre méltó a nemzetiségi községekben működő csoportok lelkes tevékenysége, amely felnőttkorú-kultúránk komoly bázisát adja. A fő rendezvény hagyományosan augusztus első vasárnapján, most már a banki viziszinpadon zajlik. Egy hónappal előbb rendszeresen sor kerül a nemzetiségi napon szereplő együttesek válogató versenyére. Ezeket szakszűrik minősítik, művészileg segítik a csoportok tevékenységét. A tíz évvel ezelőt meg csupán a nemzetiségi találkozóra szorítottó egynapos program ma már egy hónapra szóló gazdag rendezvénysorozatáa terelődött. Szlovák és német nyelvű könyv- és hangmez-kiállítások, nemzetiségi író-olvasó találkozók, nemzetiségi úttörő-olvasótáborok és ifjúsági találkozók, szlovák néprajzi honismereti táborok, filmnapok, képzőművészeti kiállítások mind-mind a gazdag rendezvénysorozat nagy sikerű állomásai.

A járási párt-végrehajtóbizottság kezdeményezésére évekket ezelőt létrejött a banki nemzetiségi tájház, amely a szlovák nemzetiség gazdag népviseleti, néprajzi hagyományait mutatja be, egyben jól propagálva a lenini nemzetiségi gondolatot is. A népfőbizottságok kezdeményezésére lelkes gyűjtőmunka indult a nemzetiségi lakosság körében. Nógrádon és Legénden honismereti házak jöttek létre, a többi községben összegyűjtött nemzetiségi néprajzi anyag elhelyezése, bemutatása viszont továbbra sem megoldott.

A járási-nagyközségi könyvtár jelentős szerepet játszik a szlovák és német nyelvű könyvek megszeretésében, az ol-

vaszómozgalom fellendítésében. Összehangolja és szervezi a nemzetiségi községek író-olvasó találkozóit, szlovák nyelvművelőklubot működőtet, olvasó- és szavalóversenyeket rendez a nemzetiségi nyelvet tanuló iskolások részvételével.

E fejlődés ellenére sem lehetünk elégedettek a nemzetiségi könyvtárolomány mennyiségével, de főként az olvasottsággal nem. Az olvasók zöme a tanulóifjúságból kerül ki: az idősebbek — az irodalmi nyelvből való járatlanság miatt — elsősorban a sok képesség illuztrált műveket, útirajzokat és a mesekönyveket olvassák.

A FELTÉTELEK FEJLESZTÉSE

A nemzetiségi szövetségek öszel esedékes kongresszusaira készülve számvetést készítettünk nemzetiségi politikánk járási tanulságairól. Megállapíthatjuk, hogy jelentős eredményeket értünk el a nemzetiségek körében végzett politikai munkában és eredményesen hajtottuk végre területünkön a Politikai Bizottság idevonatkozó határozatait. Nagy figyelmet fordítottunk minden szinten a nemzetiségi lakosság élet- és munkakörülményeinek alakulására, szociális, kulturális feltételeik javítására, nyelvi és népművészet-i hagyományaik ápolására.

A fő feladatok mellett a részfeladatokat is számba vettük. Tudjuk, hogy ez nemcsak a nemzetiségek nyugodt munkája, a magyarokkal való mind teljesebb együttműködése miatt fontos, hanem a határainkon belül és kívül jelentkező nacionalista jelenségek elleni harc szempontjából is.

Igen fontos, hogy a járási pártbizottság, valamint a nemzetiségi községek párt-, állami és társadalmi szervei a jövőben is rendszeresen figyelemmel kísérjék a nemzetiségi lakosság helyzetét, a nemzetiségi jogok érvényesülését, feltevéket, folyamatosan gondoskodva arról is, hogy a nemzetiségi dolgozók, a párt-, állami és társadalmi szervek választott testületeiben, végrehajtó apparátusaiban számarányuknak megfelelően legyenek képviselve.

Bátorítani, támogatni kívánjuk azokat a törekvéseket, amelyek arra irányulnak, hogy nemzetiségi községeinkben a politikai rendezvényeket, falugyűléseket, évfordulókat és főként a családi ünnepeket anyanyelven rendezzék meg.

A járási hivatal illetékes szerveit, a községi tanácsokat arra ösztönözzük, hogy maradéktalanul biztosítsák a nemzetiségi nyelv és kultúra ápolásához szükséges személyi és tárgyi feltételeket. A jó eredményekre építve fordítsanak az eddiginél is nagyobb hangsúlyt a nemzetiségi hagyományok feltárására, felelevenítésére, erkölcsileg, anyagilag egyaránt támogassák a nemzetiségi együttesek, öntevékeny művészeti csoportok alakulását és működését.

Nemzetiségi lakosságunk közérzetének kiegyensúlyozottsága erősíti meg abban, hogy a hagyományoknak megfelelően a bevált úton haladjunk tovább. Ezek után is fontos feladatunknak tartjuk azokat az ideológiai, politikai, szociális és kulturális célkitűzéseket, amelyeknek szellemében eddig is tevékenykedtünk. Megvalósításuk még hatékonyabb segíti hazánk szocialista fejlődését, erősíti a magyar és nemzetiségi lakosság testvéri együttartozását, az egymás iránti bizalom légkörét, a szocialista nemzeti egység megszilárdítását. Alkotmányunk szelleme így válik gyakorlattá.

DR. DÓSA FERENC
a rétsági járási pártbizottság
első titkára

